

ESPAI D'OPINIONS

Nº329
Octubre 2013

Rafel Borràs Ensenyat

Coordinador de programes

Fundació Gadeso

PENSIONS DEL PRESENT, PENSIONS DEL FUTUR (i II)

“Uno de los objetivos más importantes de este asalto a los derechos sociales es el que se refiere al sistema de pensiones. No solo por razones presupuestarias, sino, como dice Gerard Epstein, profesor de la Universidad de Massachusetts en Amherst, para minar el poder de los sindicatos y echar a los trabajadores en manos de los bancos y de los sistemas privados de pensiones. El objetivo general de todas estas medidas, concluye, es destruir el estado del bienestar y convertir sus sistemas de protección en oportunidades de negocia para los bancos”

(Josep Fontana.

“El futuro es un país extraño. Una reflexión sobre la crisis social de comienzos del siglo XXI”.

Pág. 62)

El Govern del PP ha presentat un projecte de Pressupost General de l'Estat per l'any 2014 que ja inclou la retallada de la capacitat adquisitiva de totes les pensions de jubilació. Hi havia algun dubte de la seva prepotència i menyspreu a qualsevol consens entorn de la reforma del sistema públic de pensions?

És a dir, el procés d'espoliació de drets a les persones jubilades avança a tota màquina. Les pensions en vigor i les que es vagin incorporant durant l'any 2014 ja tindran la retallada exigida per la troica (CE-BCE-FMI) que, alhora, és contrapartida al rescat de la banca espanyola i està plenament en la lògica del programa ocult del PP. La segona mesura de la reforma (la vinculació, a partir de 2019, de la pensió inicial a l'esperança de vida de la persona en el moment d'abandonar el mercat laboral) semblaria ser l'única cosa que es vol aparentment dialogar/negociar. Pot ser el Govern vulgui parlar amb els interlocutors socials, econòmics i polítics del període de vida que han de tenir les pensionistes i els pensionistes. O tal vegada vol dialogar sobre a partir de quina edat la gent ha de seguir vivint sense cap pensió? Absurd. No hi ha res a negociar en aquesta insensata lògica!

Per part dels sindicats i les forces polítiques d'esquerres només s'hauria d'acceptar un possible acord entorn de l'augment dels ingressos. Vet aquí algunes propostes: 1.- Increment del percentatge de la cotització (mantenint l'equilibri entre quota obrera i quota patronal). 2.- Persecució del frau (principalment del gran frau) associat a l'economia submergida estructural i delictiva. 3.- Aproximació dels màxims de cotització als salaris (els grans salaris han de contribuir, de forma progressiva, molt més que ho fan ara). 4.- Convergència del tipus de cotitzacions del règim d'autònoms al general (òbviament igualant prestacions). 5.- Potenciació dels procediments de recaptació de tots els deutes (d'entitats esportives, religioses, administracions públiques, etc.). La sexta mesura d'augment d'ingressos consistiria a canviar la lògica de les Polítiques Actives d'Ocupació d'incentius a la contractació. Fins ara el que es fa és reduir les cotitzacions a la Seguretat Social per tal d'incentivar la contractació d'uns determinats col·lectius, potenciar la utilització d'unes determinades modalitats de contractació, etc. La nova lògica que propos consistiria en una important reducció d'aquests incentius, centrant-los en els col·lectius especialment desfavorits i, per una altra banda, acabar amb la reducció de quota i instaurar el sistema de subvenció a càrrec del pressupost general (impostos) i no del de la Seguretat Social. En qualsevol cas allò que s'ha de subvencionar és l'esforç i no el compliment dels mínims legals (contractació de discapacitats, per exemple) i s'ha de contribuir més pel l'excés de minimització de riscos empresarials (un hotel amb activitat de quatre a sis mesos hauria de cotitzar més que un de 9 a 12).

Tot i que aquest paquet de mesures permetria un important augment dels ingressos, no és el més important per garantir el finançament de les pensions. La clau per garantir-ho passa, per un costat, en un canvi substancial de la fiscalitat. Una nova fiscalitat radicalment progressiva, amb persecució implacable del frau fiscal, que no incentivi fiscalment els plans privats de pensions, i que garanteixi el principi de suficiència. Per un altre costat, és condició imprescindible un canvi de model productiu que torni a posar en el centre de la economia econòmic la productivitat basada en la sostenibilitat ecològica de l'activitat econòmica i el treball de qualitat (tot i que amb elements de flexibilitat ben entesa) com a element de creixement amb inclusió. Més i millor ocupació decent és la millor garantia d'increment dels ingressos per finançar un sistema públic de pensions dignes en ple segle XXI, és a dir, unes pensions equitatives i suficients per a viure dignament.

Amb més recaptació d'impostos i amb més cotitzacions seria possible que, de forma immediata, algunes prestacions de l'actual cistella de les pensions (viduïtats, orfandats) es paguessin directament dels impostos i que, a mitjà termini, al sistema de pensions que fins ara hem conegut s'hi incorporessin les pensions del futur. Aquestes, diguem-ne, "prestacions de nova generació" han de donar resposta als nous reptes d'una prosperitat que o és inclusiva o no serà prosperitat.

Quin són aquests reptes? En la meua opinió es poden identificar els següents: a) Creixement econòmic sense creixement de l'ocupació decent. b) El treball ja no es garanteix d'absència de risc d'exclusió social (el nombre de treballadors i treballadores pobres creix exponencialment). c) La vida laboral és cada cop

més nòmada en tots els sentits (empresa, sector, modalitat contractual, geogràficament) i incorpora riscos d'empobriment ràpid (un acomiadament, una successió de contractes precaris, les mancances de la protecció de desocupació, un projecte immigratori fallit, etc...) i a llarg termini (complir 37 anys de cotització per gaudir d'una pensió al 100% és gairebé una quimera). d) Afortunadament l'esperança de vida augmenta i això hauria de ser una senya i garantia de progrés compartit i no un problema actuarial en el sistema de Seguretat Social (el canvi de model de creixement passa inevitablement per una gran aposta per l'economia d'atenció a les persones des del naixement a la mort).

Per fer front a aquests reptes és imprescindible, com ja s'ha dit, augmentar els ingressos del sistema Públic de Pensions per consolidar –i en alguns casos millorar- la cartera i qualitat de les prestacions actuals i, alhora, s'han de posar en marxa prestacions de nova generació, com ara: 1.- La Renda Bàsica en els termes que defensa la [Xarxa Renda Bàsica](#). 2.- Restaurar la potencialitat de la Llei d'Atenció a les Persones en Situació de Dependència i garantir-la pressupostàriament. 3.- Instaurar com a dret subjectiu el de l'escolarització de 0 a 3 anys, garantit per una xarxa pública.

Ja sé que en l'actual context d'austeritat autoritària i democràcia devaluada semblen propostes utòpiques. Però també sé que José Luis Sampedro ens ensenyà saviament que "**Siempre se puede, cuando se quiere**" i que més prest que tard es faran realitat en un context de democràcia de debò. Si no acceptam la "racionalitat" que va portar a l' ex primer ministre japonès, Taro Rosteixo, a recomanar als ancians japonesos a viure menys temps per evitar ser una càrrega, l'ideal del neoliberalisme d'una societat dual i de desigualtat no és inevitable.